

perbit de bonis operibus a se factis, aut de virginitate servata; tunc enim illa virtus, aut ille bonus actus non vitiat a vanitate, nec habet illam pro circumstantia, sed solum virtus, aut bonus actus est materia de qua iste superbit, seu vanus est. Non est autem vanitas, finis vel circumstantia vitians id quod solum se habet ut materia de qua superbit, sicut qui vanus est de pulchritudine, vel inflatur de scientia, nec enim pulchritudo, aut scientia redditur mala moraliter ex vanitate, quæ de ipsa habetur tamquam de materia. Eadem autem ratio est, quod aliquis superbiat de bono opere a se facto, vel quod modo concomitanter sit, si de illo tamquam de objecto, et materia superbiat, quia non ex hoc vitiat talis actus, sed bonus manet, eo quod iste actus supponitur factus ante vanitatem, et super illum vanitas cadit, non cum vanitate est elicitus, licet de illo tamquam de materia, vel objecto aliquis evanescat.

XXXIX. Idem est quando quis facit eleemosynam propter Deum, vel bonum proximi, et tamen de illa tamquam de materia vanitatem habet. Ex hoc enim non habet influentiam illa vanitas in talem materiam, quia quod aliquis superbiat de aliqua perfectione, vel operatione tamquam de materia et objecto, nihil in illa ponit, nec regulationem ejus addit, vel minuit, sed totum quod in illa est, supponit, et sic præcedit vanitatem, et extrinsece se habet ad eam. Solum ergo potest vana gloria, vel alius finis, et circumstantia vitare actum, quando habet influentiam in illum, sive dando motivum sicut finis, sive ex parte objecti voliti se tenendo ex circumstantia, ita quod feratur in totum illud voluntas, et tali actu attingatur.

XL. Sic ergo dicimus, quod qui assentit rebus fidei simul cum vana

gloria solum dupliciter potest procedere. Primo quidem habendo actum fidei, et vanam gloriam pure concomitanter, licet superbiat de ipso actu fidei a se elicitum tamquam de materia vanitatis. Et tunc utrumque conjungitur pure concomitanter ex parte operantis, sed non ex parte operis, quia non influit in illud, nec vitiat illud, quia præsupponit illam ut materiam, non sub illa elicitur. Secundo, habendo actum fidei cum vana gloria influente in ipsummet actum, et tenente se ex parte ipsius operis, et non pure concomitanter ex parte operantis. Et tunc vana gloria se habet ut motivum, aut impulsivum ad eliciendum actum fidei, vel ut circumstantia volita in objecto illius actus. Si primo modo procedat voluntas non vitiat actus fidei ex illa pura concomitantia vanæ gloriæ, quia non influit in talem actum, sed solum actus ille se habet ut materia circa quam versatur vana gloria, aut de qua habetur, et materia vanæ gloriæ non vitiat ex illa. Si secundo modo procedat voluntas, vitiat actus, et non remanet fides supernaturalis, etiamsi solum sit ex vanitate tamquam ex causa impulsiva, quia si tali modo se habet, quod non assentiret fidei, nisi propter illud motivum, manifeste ille actus non est fidei supernaturalis (ut diximus) quia non est ex testimonio divino firmiter apprehenso, sed solum ut subjicitur, et fovetur motivo temporali, aut malo, et ex hac parte infirmatur motivum infallibile fidei, quia non utitur illo simpliciter, ut hic et nunc. Cujus signum est, quia talis, cessante illo temporali motivo vanitatis, aut favoris temporalis principis, aut ambitionis, non crederet; ergo si credit non est fides supernaturalis, quia magis diligit gloriam hominum, quam Dei.

XLI. Si autem ille revera est dis-

positus credere etiam sine vanitate, aut sine alio motivo temporalis commodi, sed solum ob divinam veritatem, et testimonium, excitatur tamen, et impellitur hic et nunc ad eliciendum actum fidei ob vanitatem, vel aliud temporale commodum ut ex causa impulsiva, si talis ratio, et motivum influit in illum actum, non potest reddi ille actus fidei supernaturalis, eo quod motivum supernaturale, et actus supernaturalis debet esse ex gratia excitante, et de se ille actus fidei est principium justificationis, aut potest esse quantum est de se. Repugnat autem quod principium justificationis, et actus ortus a gratia excitante fiat ex influentia, et motivo peccati, quia hoc motivum non potest subordinari illi gratiæ, nec ordinari ad illam justificationem, et sic esset actus simul subordinatus duplici fini, seu motivo non subordinato inter se, sed æque primo diverso. Si vero illud motivum vanitatis non influit in talem actum, sed pure concomitanter se habet, et solum ex parte operantis, sive quia superbit de illo actu supernaturali, ut de materia et objecto, sive quia solum est quædam complacentia vanitatis concomitans, tunc non vitiat actus, et poterit esse supernaturalis concomitante vanitate ex parte operantis, non influente ex parte operis. Et idem est de sacerdote devotionem habente ex eo quod videtur ab aliis, aut prædicante ob æstimationem, et auram populi, nec enim talis devotio est vera, sed simulata, si influit vanitas in opus, secus si solum concomitatur ex parte operantis.

XLII. Ad primam confirmationem dicitur, quod talis infidelis, si non credit ex fide supernaturali, sed ex motivo vanitatis elicit actum credendi, bene potest non manere in errore præterito, nec tamen esse infidelis ex fide supernaturali, et ut

oportet, sed solum ex fide acquisita, aut divertendo ad alium errorem, aut nec unum, nec aliud credere. Itaque non est bona consequentia, iste relinquit errorem illum quem habebat, et non est infidelis circa talem errorem, ergo est fidelis fide supernaturali, datur enim medium, quia bene potest aliquis relinquere unum errorem, et labi in alium ut relinquere errorem Arii de Verbo Dei, quod est alterius naturæ a Patre, et incidere in errorem Sabellii, quod non solum est ejusdem naturæ, sed etiam ejusdem personæ cum Patre. Potest etiam relinquere illum errorem, et solum credere oppositum ex fide acquisita, et propter motivum temporale, et non firmum: potest denique nihil de illo articulo credere, nec pro ista parte, nec pro illa. Quare ille qui credit ex vanitate recedit ab errore, nec tamen fit fidelis fide supernaturali.

XLIII. Ad secundam confirmationem dicitur, quod ille qui credit ex motivo vanæ gloriæ, vel ex alio temporali, credit ex fide acquisita, quæ vel innitur testimonio humano, sicut hæreticus circa articulos quos non discredat, non ex fide catholica, et supernaturali credit, sed ex motivo, et testimonio creato, quia sic sibi bene videtur, vel si credit ex testimonio divino non erit sub illo ut movente modo infallibili et supernaturali, sed prout alligatum motivo temporali, aut peccaminoso, quod non est infallibile et firmum, sed fragile et de se repugnans excitanti gratiæ, seu auxilio, ex cuius principio debet emanare vera fides, si supernaturalis sit, eo quod fides in tantum est supernaturalis in quantum est principium justificationis de se, quod esse non potest, si oriatur ex motivo peccati. Sicut etiam hæreticus dicit se credere (ut ipse putat) ex testimonio divino in his, quæ non dis-

credit, sed tamen illud testimonium divinum non est sibi firmiter, et infallibiliter applicatum, eo quod non accipit illud ut propositum per Ecclesiam, quæ est firmamentum veritatis, et publicus minister fidei. Sic qui ex vanitate credit non credit supernaturaliter, quia non per modum principii justificationis, sed ex sua vanitate, vel commodo temporali, licet enim justificatio possit compati cum vanitate concomitanter, non tamen fieri aut oriri ex vanitate.

XLIV. Ad id quod ultimo proponitur in argumento principali de eo qui suspicit baptismum, vel martyrium simul cum affectu inanis gloriæ, et tamen justificatur, respondetur sicut ad id quod diximus de suscipiente sacramentum pœnitentiæ cum attritione, et cum vana gloria, et solvitur per distinctionem datam de vana gloria concomitanter solum se tenente cum voluntate martyrii, vel baptismi ex parte operantis, et hæc non impedit justificationem, nec vitiat illam voluntatem, vel influente in ipsum actum, et tenente se ex parte operis, et talis vitiat voluntatem baptismi, vel martyrii suscipiendi, et tunc non deservit ad justificationem, quia ut dicit Apostolus: *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero nihil sum*,¹ ad Corinth. XIV. Si autem quis habeat voluntatem suscipiendi eucharistiam, vel aliud sacramentum vivorum ex vanitate, et peccato veniali, si tamen sit in gratia, recipiet fructum sacramenti non in vi illius voluntatis, quæ peccatum est, sed quia ad fructum hujus sacramenti sufficit esse in gratia ut sibi augmentum gratiæ ex opere operato conferatur. In baptismo autem, confessione, et martyrio si quis non sit in gratia, sed in peccato, justificari non potest, nisi habeat supernaturalem attritionem,

quæ scilicet sit motio Spiritus sancti, non adhuc inhabitantis, sed moventis, ut docet Tridentinum sess. XIV, cap. IV, et hæc non potest haberi ex motivo vanitatis, aut alterius peccati influente, et vitiante ipsum actum, bene tamen si solum concomitanter se habeat ex parte operantis.

ARTICULUS V.

An possit idem actus moralis habere duplicem speciem, quæ simul sit bona, vel simul mala?

I. Suppono tunc dari duplicem malitiam, vel bonitatem distinctam, quando est duplex conformitas, vel difformitas ad rationem, quarum una non destruit aliam tamquam oppositam, neque contrahit tamquam superiorem ut constituat unam speciem sicut genus cum differentia, quia si una destruit aliam, non manent duæ, sed una tantum. Si una contrahit aliam, conspirant in unam speciem, et una tantum malitia, aut bonitas manet constans suis gradibus, superiori et inferiori. Oportet ergo quod ut maneant duæ species bonitatis, aut malitiæ in aliquo actu, possit una manere sublata alia. Quod tunc maxime continget, si utraque malitia, aut bonitas procedat ex diversis motivis, aut in se habeat diversas rationes movendi voluntatem, et jungatur unum motivum, seu ratio movendi cum alia, et sic fiat actus particeps diversarum bonitatum, vel difformitatum, quæ in illis motivis inveniuntur secundum regulas rationis. Quod in actu electionis magis apparet, in quo fertur electio in suum objectum, quod est medium, hoc enim est finis operis, seu electionis, id est, terminus, seu objectum in quo tendit: datur etiam in ea finis operan-

DIVERSÆ SENTENTIÆ.

tis ex cujus intentione movetur ad eligendum, et sic electio subordinatur illi fini et intentioni, contrahitque ex ea suam bonitatem, vel malitiam, quia bonitas, vel malitia communicatur quoties aliquis finis, vel objectum, aut ratio aliqua influat, vel movet ad actum, non enim talis influentia, seu causalitas, aut conjunctio est sine communicatione unius ad alterum. Et quia cum aliqua subordinatione se habent isti fines, vel objecta, etiam ipsæ bonitates, vel malitiæ in actu ipso subordinationem aliquam habent, et sic species istæ non ex æquo conveniunt. Aliquando autem objectum electionis, quod est medium per se, et ex natura ipsius objecti subordinatur fini intento; aliquando non per se, sed solum ex voluntate operantis, et tunc quasi per accidens, et disparate dicitur se habere iste finis ad illud objectum, et bonitas, vel malitia ejus ad bonitatem, vel malitiam istius, non quia subordinationem non habeant, sed quia non ex natura objecti, et finis, sed solum ex voluntate operantis sic conjunguntur, et subordinantur. Exemplum primi, sicut actus contritionis per se subordinatur charitati, quia debet esse dolor propter Deum summe dilectum, et sicut virtutes morales per se subordinantur prudentiæ, et dona Spiritus sancti, ac virtutes infusæ virtutibus theologis, a quibus per se pendent in ordine supernaturali. Exemplum secundi, ut cum quis temperate comedit ut fortis sit, vel ut restituat, vel ut pœnitentiam agat; et in operibus malis ut cum quis furatur ad hoc ut mœchetur, vel e contra. Quærimus ergo, an istæ malitiæ, et bonitates sic diversæ jungantur in eodem actu, quando revera diversæ sunt, et non reducuntur in unam, et quomodo inter se subordinentur.

II. Varia, et multiplex est in hac parte auctorum sententia. Reducitur autem ad duplicem ordinem. Nam primo possunt considerari plures bonitates, vel malitiæ in eodem actu absolute, et ex parte objecti concurrentes. Secundo, respective, et cum subordinatione objecti ad finem, vel circumstantiam. In primo ordine est duplex sententia extreme contraria. Nam primo aliqui sentiunt non solum posse bonitatem, et malitiam plurificari in eodem actu per subordinationem objecti ad finem, ita quod una sit essentialis, alia accidentalis, sed etiam quod immediate, et ex æquo possit habere duas bonitates, vel malitias etiam per modum plurium, eo quod putant posse eundem numero actum respicere duo objecta formalia specificè diversa, et adæquata: quod præsertim in moralibus videtur posse admitti, quia moralitas accidentaliter se habet ad entitatem physicam actus; non repugnat autem recipi in aliquo subjecto plura accidentia ex æquo, et adæquate diversa, nec unum subordinatum alteri, ut in corpore color, et calor, vel figura. Fundamenta hujus sententiæ postea in solutione argumentorum offeremus. Tenent hanc sententiam aliqui ex recentioribus discipulis Scoti, sed non omnes; aliqui enim oppositum putant esse de mente Scoti. Eandem sententiam probabilem reputat Salas tract. VII, disp. II, sect. IX, n. LXXXI. Citatur etiam pro hac sententia Montesinos hic disp. XXIV, quæst. IV. Sed ipse non tenet posse istas bonitates esse ex duplici objecto formali adæquate diverso; sed posse voluntatem ferri unico actu in plura objecta, vel fines ut conveniunt in aliquo, et per